

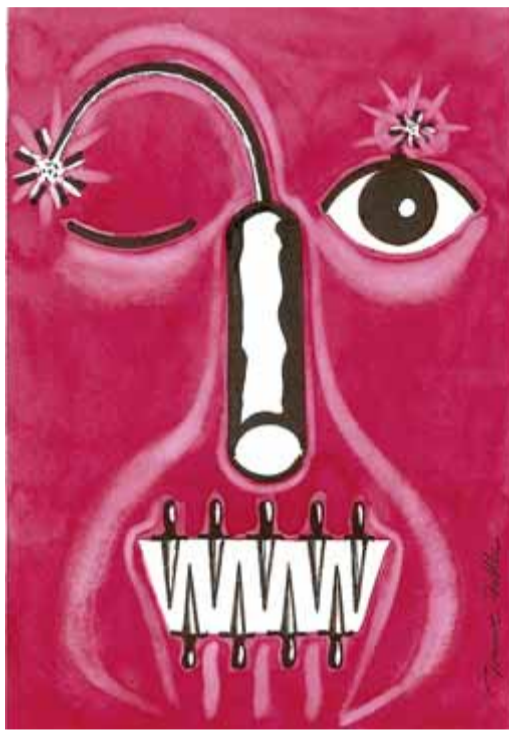
UN CÒCTEL BIOLÒGICO-CULTURAL
EXTREMADAMENT POTENTDavid Bueno
i TorrensProfessor i investigador de genètica
de la Universitat de Barcelona

Fanatisme mortífer

Aquests darrers anys hem viscut amb estupor la sensació d'un creixent fanatisme suïcida, que de forma simplista s'associa a determinats grups i ideologies. Fa unes setmanes, per exemple, a Catalunya es van detenir més d'una dotzena de persones acusades d'estar vinculades a una xarxa que enviava *voluntaris* i diners per perpetrar atemptats suïcides a altres països, que viuen amb molta intensitat els rigors d'aquest fanatisme.

S'HA PARLAT MOLT DELS CONDICIONAMENTS culturals, econòmics i socials d'aquests *màrtirs mortífers*, com els anomena Adolf Tobeña, catedràtic de psicologia mèdica i psiquiatria de la Universitat Autònoma de Barcelona, en un llibre homònim que m'ha inspirat aquest article, però molt poc, o gens, de la biologia subjacent a aquests fanatismes. Paradoxalment, el suïcidi exterminador és, per al subjecte que el realitza, un acte d'altruisme sublim per al grup al qual se sent vinculat, atès que dona la seva vida en benefici dels coreligionaris, independentment que siguin familiars o no. L'altruisme entre parents és un fenomen biològic ben conegut, l'arrel del qual cal buscar-la en clau evolutiva considerant que el sacrifici d'un individu permet la supervivència dels seus familiars, i amb ells de les formes gèniques comunes, que és l'objectiu darrer de la reproducció. En el cas que ens ocupa, el sacrifici extrem que sega altres vides es podria considerar com una forma de contribuir a la supervivència de les formes culturals comunes, sense cap implicació biològica, però atès que els humans, abans que ens generadors i transmissors de cultura, som ens biològics, qualsevol implicació biològica, per minsa que sigui, pot tenir un interès inusual per entendre el perquè d'aquestes actituds i de com es generen. I aquesta comprensió és imprescindible per a la seva prevenció.

PER COMENÇAR CAL DISTINGIR ENTRE ELS FANATITZATS i els fanatitzadors. Segons estudis psicològics, els trets temperamentals típics d'un fanatitzador són egoisme, messianisme, narcisisme, psicopatia, maquiavelisme i dominància, mentre que els dels fanatitzats i per tant candidats a màrtirs mortífers són submissió, dogmatisme, credulitat, aventurisme, obediència i empatia. Hi ha dades neuropsicològiques que indiquen que moltes d'aquestes característiques tenen el seu origen en funcions concretes dels neurotransmissors cerebrals, unes molècules que són determinades i controlades genèticament, la qual cosa implica un fort ancoratge

JAUME BATLLE

“S'ha vist que l'adoctrinament fa variar les inclinacions i obligacions morals de tal manera que condueix a uns patrons de comportament comparables als de determinades patologies del caràcter”

biològic, una predisposició innata a convertir-se en fanàtic o a ser fanatitzador.

DE TOTS ELS VESSANTS IMPLICATS EN AQUEST TEMA, molt nombrosos (no pretenc pas trivialitzar-lo ni pecar d'excés de simplificació), potser un dels més importants és la moral, atès que els fanàtics suïcides actuen convençuts que maten en nom de la justícia i el deure per antonomàsia, de manera que contravenen un dels dictats morals més comuns en totes les cultures, no matar el proïsme. Aquest fet és culturalment reforçat per les pròpies comunitats d'on sorgeixen, que inverteixen els termes i els consideren herois dignes d'homenatges, mentre que les víctimes són considerades carnisers sense escrúpols, unes bèsties salvatges que cal anihilar, la qual cosa les situa fora del proïsme, i per tant no subjectes als dictats de la moral que commina a no matar. Aquesta consideració la saben transmetre molt bé els fanatitzadors, uns artistes de l'engany, atès que la millor manera de vèncer l'empatia dels botxins cap a les víctimes és considerar-les amoral (i la facilitat de fer creïbles els enganys també té components genètics demostrats, dels quals he parlat en altres articles).

DIVERSOS ESTUDIS SOBRE LA SELECCIÓ BIOLÒGICA i la neuroanatomia de les decisions morals indiquen clarament que la selecció natural en els humans afavoreix l'altruisme progrup, basat en una sèrie de pre-requisits neurals com el reconeixement de la identitat del grup, la detecció i l'expressió d'emocions socials compartides i la manifestació de determinats trets temperamentals, com lleialtat, obediència i credulitat. També han permès identificar les àrees del cervell implicades, unes zones molt concretes de l'escorça prefrontal, i s'ha vist que l'adoctrinament fa variar les inclinacions i obligacions morals de tal manera que condueix a uns patrons de comportament comparables als de determinades patologies del caràcter, com psicopaties i submissió extrema. En definitiva, un còctel biològic-cultural extremadament potent, que em fa dubtar del veritable voluntarisme d'aquests màrtirs. Per això en iniciar l'article he escrit voluntaris en cursiva.

ENS HAURÍEM DE PREGUNTAR PER QUÈ a molta gent no li sembla, o no ens sembla, difícil pensar a morir per la pàtria, la bandera, Déu o la llengua, perquè a totes les societats hi ha persones biològicament predisposades a deixar-se fanatitzar. I també hi ha dirigents fanatitzadors que s'ajusten perfectament al perfil esmentat.

VOLTA D'HORITZÓ

Rússia ja no es desarma

J.J. Navarro
Arisa

El període de distensió i desarmament que ha viscut Europa des de la desaparició de la Unió Soviètica ha estat bastant efímer. Fa un parell de dies, Moscou va anunciar que posava en suspens el Tractat per a la Reducció de Forces Convencionals a Europa, signat amb el país de l'Aliança Atlàntica el 1990 i renegociat el 1999. El Tractat, al qual Rússia ja no es considera vinculada, ha estat sovint qualificat com "l'instrument fonamental de la pau a Europa", ja que ha permès la retirada de territori europeu de més de 60.000 sistemes d'armes (míssils, tancs, avions, helicòpters de combat) desplegats durant dècennis pels països de l'OTAN i els del Tractat de Varsòvia, que materialitzaven la cursa d'armaments entre els dos blocs i la Guerra Freda. En l'enguatge de la Guerra Freda, la renúncia russa a continuar-se desarmant és una inevitable represàlia al desplegament militar nord-americà en territoris d'antics aliats/satèl·lits russos, com ara Polònia i la República Txeca, on els EUA pretenen situar elements del seu escut antimíssils, que Rússia considera una amenaça estratègica contra el seu territori. La mesura russa, ja anunciada per Vladimir Putin fa dos mesos, també és un mitjà de pressió per subratllar l'oposició de Moscou a la independència de la regió ex-iugoslava de Kosovo, i també per mantenir l'estatus de superpotència de Rússia, que el govern de Putin persegueix amb insistència des que Rússia va començar a recuperar-se de la desintegració postsoviètica. La suspensió russa del Tractat i el previsible rearmament rus dins de les seves fronteres a l'est d'Europa no vol dir necessàriament que hagin de tornar ni la cursa d'armaments ni la Guerra Freda, però sí que significa que totes les esperances dipositades fa pocs anys en un nou ordre de relacions internacionals es veuen frustrades en bona mesura.

ESCABROSA INVESTIGACIÓ

Teresa Pàmies

Escriptora

Un càrrec de confiança

La informació sobre la destitució d'Eduard Figuerola Pérez del càrrec de sotsdirector del departament d'Innovació, Universitats i Empresa de la Generalitat —amb vint anys de *funcionari de confiança* en les conselleries d'Indústria, Comerç i Turisme— obre alguns interrogants sobre el funcionament de la primera institució de Cata-

lunya i els requisits per entrar-hi. Si el destituït fou prèviament arrestat "per guardar pornografia infantil a l'ordinador", com a sotsdirector d'un departament del govern el ciutadà té el dret i l'obligació de demanar explicacions. Els professionals de la informació, compromesos amb el codi deontològic del periodisme, podrien aportar

resposta a dubtes derivats d'una sanció administrativa per un delictes que requereix quelcom més que una destitució, mesura que el mateix afectat signà en tornar d'un viatge oficial a Noruega amb el vicepresident Josep-Lluís Carod-Rovira i el conseller Josep Huguet, el superior immediat del funcionari destituït. Què hi feia el pre-

sumpte pederasta en el seguici institucional? Tal vegada n'informin quan acabi la investigació oberta pel jutjat després que el funcionari detingut el 19 de juny fos alliberat "amb càrrecs". Qui i com s'atorga la confiança per un càrrec com l'assignat a Figuerola Pérez? Queda exclosa la recomanació d'un partit dels que for-

men el govern de torn, car el presenten com "un funcionari de carrera que no tenia cap militància política coneguda". Es tracta del típic *independent* que es presenta en candidatures de partit, no són militants però tampoc apolítics. El tema és escabros. Escabrosa serà la tasca d'investigar-lo i l'intent de silenciar-lo.